

**Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства
Національної академії аграрних наук України**

Матеріали

II Міжнародної науково–практичній конференції «Селекція агрокультур в умовах змін клімату: напрями та пріоритети»

**24 березня 2023 року
м. Одеса**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНОГО
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Збірник матеріалів

II Міжнародної науково-практичної конференції

СЕЛЕКЦІЯ АГРОКУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ: НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

24 березня 2023 року

Одеса • 2023 • Олді+

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голова: Раїса ВОЖЕГОВА – академік НААН, директор Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН, Україна;

Співголова: Анатолій ЗАРИШНЯК – академік НААН, віцепрезидент Національної академії аграрних наук України

Члени редколегії:

Ірина КОВАЛЬОВА – доктор сільськогосподарських наук, директор ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН, Україна;

Юрій ЛАВРИНЕНКО – академік НААН, головний науковий співробітник відділу селекції сільськогосподарських культур Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН, Україна;

Тетяна МАРЧЕНКО – доктор сільськогосподарських наук, завідувач відділу селекції сільськогосподарських культур Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН, Україна;

Григорій МАЧУЛЬСЬКИЙ – кандидат сільськогосподарських наук, доцент Національного університету «Чернігівський колегіум ім. Т. Г. Шевченка» МОН, Україна;

Олена ПЛЯРСЬКА – кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу маркетингу і міжнародної діяльності Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН, Україна;

Арне СІРДЖЕКС – доктор наук, професор, заступник декана факультету сільського господарства, навколишнього середовища та хімії Дрезденського університету прикладних наук, Німеччина;

Вячеслав СОКОЛОВ – член-кореспондент НААН, директор Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення НААН, Україна;

Тетяна СТРАТУЛАТ – доктор біологічних наук, Інститут генетики, фізіології і захисту рослин, Молдова;

Євстахіо ТАРАСКО – доктор наук, професор, Університет Альдо Моро, Італія;

Сергій ТКАЧЕНКО – кандидат економічних наук, директор Інституту луб'яних культур НААН, Україна;

Цезари ТКАЧУК – доктор наук, професор, Природничо-гуманітарний університет в Седльце, Польща;

Олег ШЕРЕМЕТ – доктор юридичних наук, професор, ректор Національного університету «Чернігівський колегіум ім. Т. Г. Шевченка» МОН, Україна

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України
(протокол № 6 від 29.03.2023 року)

Селекція агрокультур в умовах змін клімату: напрями та пріоритети : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса : Олді+, 2023. – 272 с.

ISBN 978-966-289-693-0

У збірнику зібрані тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Селекція агрокультур в умовах змін клімату: напрями та пріоритети». У матеріалах представлені актуальні проблеми генетики, селекції, насінництва сільськогосподарських культур та перспективи їх вирішення з використанням сучасних досягнень науковців.

УДК 631.527:551.583(063)

NATIONAL ACADEMY
OF AGRARIAN SCIENCES OF UKRAINE
INSTITUTE OF CLIMATE-SMART AGRICULTURE

Collection of materials

II International Scientific and Practical Conference

**SELECTION OF AGROCROPS
IN THE CONDITIONS
OF CLIMATE CHANGE:
DIRECTIONS AND PRIORITIES**

March 24, 2023

Odessa • 2023 • Oldi+

EDITORIAL BOARD:

Chairperson: Raisa VOZHEHOVA – Academician of the NAAS, Director of the Institute of Climate-Smart Agriculture of the NAAS, Ukraine;

Co-chairman: Anatolii ZARYSHNIAK – Academician of the NAAS, Vice-President of the NAAS, Ukraine

Members of the editorial board:

Iryna KOVALOVA – Doctor of Agricultural Sciences, Director of the National Science Center “V. Ye. Tairov Institute of Viticulture and Winemaking” of the NAAS, Ukraine;

Yurii LAVRYNENKO – Academician of the NAAS, Chief researcher of the Agricultural-Crops Breeding Department of the Institute of Climate-Smart Agriculture of the NAAS, Ukraine;

Tetiana MARCHENKO – Doctor of Agricultural Sciences, Head of the Agricultural-Crops Breeding Department of the Institute of Climate-Smart Agriculture of the NAAS, Ukraine;

Hryhorii MACHULSKYI – Candidate of Agricultural Sciences, Docent Taras Shevchenko National University “Chernihiv Collegium”, Ukraine;

Olena PILIARSKA – Candidate of Agricultural Sciences, Head of the Marketing and International Activities Department of the Institute of Climate-Smart Agriculture of the NAAS, Ukraine;

Arne CIERJACKS – Prof. Dr. rer. nat. habil., Deputy Dean Faculty of Agriculture, Environment and Chemistry, Dresden University of Applied Sciences, Germany;

Viacheslav SOKOLOV – Corresponding member of NAAS, Director of the Breeding and Genetics Institute – National Center for Seed Science and Varietal Research of the NAAS, Ukraine;

Tatiana STRATULAT – Doctor of Biological Sciences, Institute of Genetics, Physiology and Plant Protection (IGPPP), Moldova State University, Moldova;

Eustachio TARASKO – Dr habil., prof. Department of Soil, Plant and Food Sciences, University of Bari Aldo Moro, Itali;

Serhii TKACHENKO – Candidate of Economic Sciences, Director of the Institute of Bast Crops of the NAAS, Ukraine;

Cezary TKACZUK – Dr habil. inż., prof. the University of Natural Sciences and Humanities in Siedlce, Poland;

Oleh SHEREMET – Doctor of Legal sciences, Professor, Rector Taras Shevchenko National University “Chernihiv Collegium”, Ukraine

Recommended for publication by the Scientific Council of the Institute
of Climate-Smart Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
(protocol No. 6 dated March 29, 2023)

Selection of agrocrops in the conditions of climate change: directions and priorities :
C29 Collection of materials II International Scientific and Practical Conference. – Odessa : Oldi+,
2023. – 272 p.

ISBN 978-966-289-693-0

Abstracts of the reports of the participants of the 2nd International scientific and practical conference “Selection of agrocrops in the conditions of climate change: directions and priorities” are collected in the collection. The materials present current problems of genetics, selection, seed production of agricultural crops and prospects for their solution using modern achievements of scientists.

UDC 631.527:551.583(063)

ЗМІСТ

ДОСЯГНЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ АГРОКУЛЬТУР ІНСТИТУТУ КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НААН В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ	
Вожегова Р. А.	11
СЕЛЕКЦІЯ АГРОКУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ: НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ	
Камінський В. Ф.	14
PROSPECTS FOR ACCELERATED PLANT BREEDING BY REGULATION OF GENETIC RECOMBINATION	
Korol A. B.	15
ІННОВАЦІЙНІ РОЗРОБКИ В СЕЛЕКЦІЇ ТА НАСІННИЦТВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР: НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ	
СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНА МІНЛИВІСТЬ ВИХІДНОГО СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ СОЇ ЗА РІЗНОЇ ВОЛОГОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ	
Бичкова Ю. В., Боровик В. О., Марченко Т. Ю.	17
СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ СОНЯШНИКА (<i>HELIANTHUS ANNUUS L.</i>), СТІЙКОГО ДО ГЕРБИЦИДІВ ГРУПИ СУЛЬФОНІЛСЕЧОВИН У СГІ-НЦНС	
Вареник Б. Ф., Ільченко А. С.	19
РОЗРОБКА ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ БУРКУНА	
Влашук А. М., Дробіт О. С., Влашук О. А.	21
СЕЛЕКЦІЯ БАВОВНИКУ ЗА ВИСОТОЮ РОЗТАШУВАННЯ НИЖНЬОЇ СИМПОДІЇ НА ЗРОШЕННІ В ПІВДЕННОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ	
Вожегова Р. А., Боровик В. О.	23
СЕЛЕКЦІЯ ЕКОЛОГІЧНО ПРИВАБЛИВИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА ЗРОШЕННІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	
Вожегова Р. А., Боровик В. О.	24
ЧАСТОТА УТВОРЕННЯ ГАПЛОІДІВ ЗАЛЕЖНО ВІД ЗАРОДКОВОЇ ПЛАЗМИ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ КУКУРУДЗИ	
Черчель В. Ю., Гайдаш О. Л., Мусатова Л. О., Негода Т. В., Ольховик М. С.	25
СЕЛЕКЦІЯ ВИНОГРАДУ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
Герус Л. В., Ковальова І. А., Федоренко М. Г., Салій О. В.	27
ВИХІДНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ ЛІНІЙ БІЛОЗЕРНОГО ТИПУ ХЛІБОПЕКАРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	
Голуб Є. А.	29
FATTY ACID COMPOSITION OF MILLET GRAIN	
Gorlachova O. V., Gorbachova S. M., Suprun O. G., Ponomarenko N. S.	31
CYTOGENETIC ACTIVITY OF ETHYLMETHANSULFONATE ON WINTER WHEAT VARIETIES	
Horshchar V., Nazarenko M.	32
ІННОВАЦІЙНІ РОЗРОБКИ В СЕЛЕКЦІЇ ЖИТА ОЗИМОГО	
Єгоров Д. К., Гухова Н. А., Циганко В. А., Єгорова Н. Ю.	35
СПОСІБ СЕЛЕКЦІЇ І ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ ГІБРИДІВ ГАРБУЗА НАСІННЄВОГО НАПРЯМУ ВИКОРИСТАННЯ	
Заверталок В. Ф., Палінчак О. В.	37
ВІДБІР СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ КАРТОПЛІ, СТІЙКОГО ДО РАКУ SYNCHYTRIUM ENDOBIOTICUM (SCHILBERSKY) PERCIVAL В УКРАЇНІ	
Зея А. Г., Зея Г. В., Макап Т. Й., Олійник Т. М.	39
PRIORITY DIRECTIONS OF MEDICINAL SEEDING CULTURE IN THE CONDITIONS OF CLIMATE CHANGE	
Kichigina O., Demyanyuk O., Havryliuk L., Tsybro Y.	43
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СЕЛЕКЦІЇ ТА НАСІННИЦТВІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ: НАПРЯМИ І ПРІОРИТЕТИ	
Коваленко Н. П.	46
ГЕННА ІНЖЕНЕРІЯ РОСЛИН: РИЗИКИ ТА НЕБЕЗПЕКИ	
Ковтун Д. М., Соколовська І. М.	50

НОВІ ДЖЕРЕЛА СТІЙКОСТІ ДО МІСЦЕВИХ ПОПУЛЯЦІЙ РАС ВІРІАРИС SOROKINIANA ТА DRECHSLERA GRAMINEA ПІВДНЯ УКРАЇНИ Ковтун І. В.	52
ОЦІНКА ГЕНОТИПІВ КАВУНА І ДИНІ ЗА УФ-В СТІЙКІСТЮ ДЛЯ АДАПТИВНОЇ СЕЛЕКЦІЇ Косенко Н. П., Шабля О. С.	54
ЛЕГІНЬ І КУМАЧ – ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ТОМАТА ПРОМИСЛОВОГО ТИПУ ДЛЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Косенко Н. П.	56
ОСНОВНІ ЗАДАЧІ В СЕЛЕКЦІЇ ПЕРСИКА ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ Красуля Т. І.	58
ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РІЗНИХ ГЕНЕТИЧНИХ СИСТЕМ СТІЙКОСТІ ДО БУРОЇ ІРЖІ Кірчук Є. І., Алексєнко Є. В., Васильєв О. А., Гончарук Н. О.	59
СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СЕЛЕКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ КОНОПЕЛЬ Лайко І. М., Міщенко С. В.	60
СЕЛЕКЦІЯ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ДЛЯ УМОВ ЗРОШЕННЯ Марченко Т. Ю., Лавриненко Ю. О.	64
ВИКОРИСТАННЯ ОЛІЇ НАСІННЯ СОНЯШНИКА Х114В У ТЕХНОЛОГІЯХ БОРОШНЯНИХ ВИРОБІВ Матвєєва Т. В., Папченко В. Ю.	67
НІШЕВІ КУЛЬТУРИ – НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ Матусевич Г. Д., Мазур С. О., Городиська І. М.	70
ВПЛИВ ЧУЖИННИХ ГЕНІВ НА АГРОНОМІЧНІ ОЗНАКИ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Моцний І. І., Соломонов Р. В., Кривенко А. І.	72
ІННОВАЦІЙНІ РОЗРОБКИ В СЕЛЕКЦІЇ ДВОРІЧНИХ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ Овчіннікова О. П., Коноваленко К. М.	75
ЛІНІЯ КВАСОЛІ ЛІМСЬКОЇ ЗАРІЧАНКА 68 Позняк О. В., Касян О. І., Чабан Л. В., Кондратенко С. І.	77
ПОЛІПШЕННЯ ХАРЧОВОЇ ЦІННОСТІ ЗЕРНА ЗЛАКІВ ШЛЯХОМ БІОФОРТИФІКАЦІЇ Рибалка О. І., Поліщук С. С., Червоніс М. В.	80
ПШЕНИЦЯ СПЕЛЬТА (<i>TRITICUM SPELTA</i> L.) – НОВИЙ НАПРЯМОК У СЕЛЕКЦІЇ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА РОСЛИННОГО БІЛКА Сабадин В. Я.	87
СЕЛЕКЦІЯ ГЕТЕРОЗИСНИХ ГІБРИДІВ F ₁ ОГІРКА НА ПІДВИЩЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ДЛЯ ВІДКРИТОГО ҐРУНТУ Сергієнко О. В., Гарбовська Т. М., Солодовник Л. Д., Радченко Л. О.	88
НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СТІЙКИХ СОРТІВ ТА ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ДО ЗАХІДНОГО КУКУРУДЗЯНОГО ЖУКА Соломійчук М. П., Кордулян Р. О.	91
ПРІОРИТЕТИ ТА НАПРЯМКИ СЕЛЕКЦІЇ СОРТІВ КУНЖУТУ, АДАПТОВАНИХ ДО УМОВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Тищенко А. В., Коновалова В. М.	95
СТВОРЕННЯ СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ ЛЮЦЕРНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНБРИДИНГУ Тищенко А. В., Тищенко О. Д., Пілярська О. О., Коновалова В. М.	98
ПОПОВНЕННЯ РИНКУ СОРТІВ ЦИБУЛІ ГОРОДНЬОЇ Фесенко Л. П., Позняк О. В.	100
ОЦІНКА ЗРАЗКІВ ГРЯСТИЦІ ЗБІРНОЇ (<i>DACTYLIS GLOMERATA</i> L.) ЗА СЕЛЕКЦІЙНИМИ ІНДЕКСАМИ Хом'як М. М., Байструк-Глодан Л. З.	101
СТВОРЕННЯ НОВИХ КОМПЛЕКСНО ЦІННИХ ЛІНІЙ ТРИТИКАЛЕ ЗИМУЮЧОГО Чернобай С. В., Рябчун В. К., Мельник В. С., Капустіна Т. Б., Щеченко О. Є.	104

АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОРТОВИХ РЕСУРСІВ СТРАТЕГІЧНИХ АГРОКУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ ЗАДЛЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ОЦІНКА СТІЙКОСТІ КАРТОПЛІ ДО ФОМОЗНОЇ ТА ФУЗАРІОЗНОЇ ГНИЛЕЙ Андрійчук Т. О., Скорейко А. М., Гаврилюк А. Т.	108
ПРОЯВ ВИСОТИ РОСЛИН КОЛЕКЦІЙНИХ ЗРАЗКІВ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО В РІЗНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ УМОВАХ Буняк Н. М.	111
СТІЙКІСТЬ РОСЛИН ЯЧМЕНЮ ОЗИМОГО ДО ЗБУДНИКІВ ПЛЯМИСТОСТЕЙ ЛИСТЯ Біловус Г. Я., Терлецька М. І., Лісова Ю. А., Марухняк Г. І., Яремко В. Я.	114
АДАПТИВНО-ПРОДУКТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОРТІВ КАРТОПЛІ РАННЬОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ СЕЛЕКЦІЇ Воробійова Н. В.	116
ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ СОРТІВ КАРТОПЛІ ДО АЛЬТЕРНАРІОЗУ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ Гаврилюк А. Т., Зея А. Г., Андрійчук Т. О., Рожок О. М.	119
ПОКАЗНИКИ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НОВИХ СОРТІВ ЕСПАРЦЕТУ Гавриш С. Л., Вінюков О. О., Бондарева О. Б.	121
СОРГО ЗВИЧАЙНЕ (ДВОКОЛЬОРОВЕ) <i>SORGHUM BICOLOR</i> L. Дутова Г. А.	124
ОЦІНКА ВИРОЩУВАННЯ ЗИМУЮЧОГО ГОРОХУ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ В ПІВДЕННОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ Жигайло О. Л., Жигайло Т. С., Рабічук А. В.	127
ВИЖИВАННЯ РОСЛИН РІЗНИХ СОРТІВ ОЗИМИХ КУЛЬТУР ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Заєць С. О., Рудік О. Л., Юзюк С. М.	131
ДОСЛІДЖЕННЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НОВИХ ГІБРИДІВ СПАРЖІ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ Косенко Н. П.	132
ПЕРСПЕКТИВНІ ГІБРИДИ СОНЯШНИКУ ЗАПОРІЗЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ Кутішева Н. М., Шудря Л. І., Одинець С. І., Серeda В. О., Безсусідній О. В.	135
ЗЕРНОВА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГОЛОВНОГО КОЛОСУ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ (<i>TRITICUM AESTIVUM</i> L.) ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕКОТИПУ Лозінський М. В., Самойлик М. О., Устинова Г. Л.	139
ЛЬОН-КУДРЯШ В АСПЕКТІ АДАПТАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР ДО ПОТОЧНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН Лотоцький О. В.	141
СЕЛЕКЦІЯ ВІВСА НА СТВОРЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ, СТІЙКИХ ДО АБІОТИЧНИХ І БІОТИЧНИХ ЧИННИКІВ СЕРЕДОВИЩА Лісова Ю. А., Біловус Г. Я., Марухняк Г. І.	143
ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ЯК ЕКОЛОГІЧНИЙ РИЗИК ВТРАТИ ПРОДУКТИВНОСТІ АГРОЦЕНОЗІВ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ Лішук А. М., Парфенюк А. І., Карачинська Н. В.	145
ПОТЕНЦІАЛ ПРОМИСЛОВИХ КОНОПЕЛЬ ДЛЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Мохер Ю. В., Жуплатова Л. М., Дудукова С. В.	148
РОЗРОБКА ТЕРМОСТАБІЛЬНИХ ЖИРОВИХ СИСТЕМ З ВИКОРИСТАННЯМ ОЛІЇ З РІЗНИХ СОРТІВ СОНЯШНИКУ Ситнік Н. С., Мазасва В. С., Федякіна З. П.	150
ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КУКУРУДЗИ ДЛЯ ОТРИМАННЯ БІОПАЛИВА Скакун В. М., Базиленко Є. О., Марченко Т. Ю.	152
ПАРАМЕТРИ МІНЛИВОСТІ ОЗНАК СТРУКТУРИ КАЧАНА ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ Скакун О. О., Пілярська О. О., Марченко Т. Ю.	153
HAZELNUT VARIETIES AS A SOURCE OF MICROELEMENTS UNDER THE CONDITIONS OF THE NORTHERN STEPPE OF UKRAINE Simchenko O., Nazarenko M.	157

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ В ПРОМІЖНИХ ПОСІВАХ ПРИ ЗРОШЕННІ Сінгаєвський А. М., Марченко Т. Ю.	159
ЗМІНИ ПРОЦЕДУРИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СОРТІВ В УКРАЇНІ Ткачик С. О., Голіченко Н. Б.	161
ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ МЕТОДІВ В СЕЛЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ ОЦІНКИ ПОПУЛЯЦІЙ ЛЮЦЕРНИ НА АДАПТИВНІСТЬ ДО ПОСУХИ Тищенко А. В., Тищенко О. Д., Пілярська О. О., Коновалова В. М.	164
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГО-РІЗНОМАНІТНОГО ГЕНОФОНДУ ГРЕЧКИ Тригуб О. В., Ляшенко В. В.	168
СТАН СЕЛЕКЦІЇ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ ЗА ВРОЖАЄМ ТА ВМІСТОМ БІЛКА В ЗЕРНІ В НАЙБІЛЬШ РОЗПОВСЮДЖЕНИХ СОРТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ СЕЛЕКЦІЇ Фанін Я. С., Литвиненко М. А., Молодченкова О. О.	171
АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГЕНОТИПІВ СОРТІВ СОНЯШНИКУ КОНДИТЕРСЬКОГО НАПРЯМУ ВИКОРИСТАННЯ Чуйко Д. В., PhD, Криворученко Р. В.	173
ВПЛИВ СОРТОВОГО АСОРТИМЕНТУ ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЯ НА НАКОПИЧЕННЯ ІНФЕКЦІЇ ЗБУДНИКА ФУЗАРІОЗУ Чучвага В. І., Кривошеєва Л. М.	176

ГЕНЕТИЧНІ РЕСУРСИ МІСЦЕВОГО ТА ІНТРОДУКОВАНОГО СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ НІШЕВИХ КУЛЬТУР ДЛЯ АГРОБІОРИЗНОМАНІТТА, ПОКРАЩЕННЯ ХАРЧУВАННЯ, ЗДОРОВ'Я ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ

ДЖЕРЕЛА АДАПТИВНОСТІ КВАСОЛІ ДО АБІОТИЧНИХ ЧИННИКІВ В УМОВАХ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ Безугла О. М., Кобизєва Л. Н., Силенко С. І., Голохаринська М. Г.	178
ЗБЕРЕЖЕННЯ <i>EX SITU</i> КОЛЕКЦІЇ КАРТОПЛІ, ПІДТРИМАННЯ ЇЇ У СТАНІ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ТА ГЕНЕТИЧНОЇ АВТЕНТИЧНОСТІ Бондус Р. О., Міщенко Л. Т.	182
ЦІННІСТЬ ХАРЧОВОГО ЯЧМЕНЮ ЯК НІШЕВОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ Васько Н. І., Михайленко Є. О.	185
СТІЙКІСТЬ ІНТРОДУКОВАНОГО ТА СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ МАЛОПОШИРЕНИХ ПЛОДОВИХ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ Грабовецька О. А.	188
АНАЛІЗ ПРОЯВУ МУТАЦІЙ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ, МУТАГЕНУ, ЙОГО КОНЦЕНТРАЦІЇ ТА ТРИВАЛОСТІ ЕКСПОЗИЦІЇ Губанова Ю. С.	191
ІДЕНТИФІКАЦІЯ У ЗРАЗКІВ КАРТОПЛІ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ГЕНІВ СТІЙКОСТІ ДО ВІРУСУ Y ЗА МАРКЕРАМИ RY ₀ -186 ТА RYSC-3 Кириченко С. О., Созінова О. І., Созінов І. І., Козуб Н. О., Бондар Т. І., Борзих О. І.	195
ОЦІНКА БЕККРОСІВ БАГАТОВИДОВИХ ГІБРИДІВ ЗА СТІЙКІСТЮ ПРОТИ СТЕБЛОВОЇ НЕМАТОДИ В УМОВАХ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ Коваль В. С.	196
СТВОРЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ КОНЮШИНИ ЛУЧНОЇ (<i>TRIFOLIUM PRATENSE</i> L.) В УМОВАХ ПЕРЕДКАРПАТТЯ Левицька Л. М.	198
ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ, ПІДТРИМАННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ АБОРИГЕННИХ СОРТІВ НАРОДНОЇ СЕЛЕКЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ НІЖИНСЬКОГО МІСЦЕВОГО ОГІРКА) Позняк О. В., Птуха Н. І.	200
МІСЦЕВІ ПОПУЛЯЦІЇ КРОПУ ПАХУЧОГО, ПОХОДЖЕННЯМ З ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ Позняк О. В.	204
ІНТРОДУКЦІЯ ТА СЕЛЕКЦІЯ <i>SALVIA</i> L. В ІНСТИТУТІ КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА Свиденко Л. В., Вергун О. М., Корабльова О. А., Григор'єва О. В., Свиденко А. В., Brindza Jan.	206

НАЦІОНАЛЬНА КОЛЕКЦІЯ ВІГНИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СОРТІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ Силенко С. І., Андрущенко О. В., Безугла О. М.	208
РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ІНТРОДУКОВАНИХ ЗРАЗКІВ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ РОЗСАДНИКА 53RD INTERNATIONAL DURUM SN Холод С. М.	209
ФІЗІОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ ВИНОСУ БІЛКА ІЗ ЗЕРНОМ ПШЕНИЦІ Шегеда І. М., Сандецька Н. В., Радченко О. М.	213
АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЕЛЕКЦІЙНИХ ТА МІСЦЕВИХ ФОРМ ЧАСНИКУ ОЗИМОГО СТІЛКУЮЧОГО Яценко В. В.	216

МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЧНІ МЕТОДИ В СЕЛЕКЦІЇ, НАСІННИЦТВІ ТА РОЗСАДНИЦТВІ

МАРКЕРНА СЕЛЕКЦІЯ НУТУ ЗВИЧАЙНОГО ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО ПОСУХИ Волкова Н. Е., Вожегова Р. А., Марченко Т. Ю.	218
ЧАСТОТИ АЛЕЛІВ ГОСПОДАРЧО-ВАЖЛИВИХ ЛОКУСІВ У ВИБІРЦІ НОВИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ СГІ Козуб Н. О., Бідник Г. Я., Дем'янова Н. О., Созінова О. І., Созінов І. О., Кириченко С. О., Кучерявий І. І.	219
ПІДБІР МЕТОДУ СТЕРИЛІЗАЦІЇ РОСЛИННИХ ЕКСПЛАНТІВ <i>CORYLUS MAXIMA</i> MILL. ДЛЯ ВВЕДЕННЯ В КУЛЬТУРУ <i>IN VITRO</i> Куманська Ю. О., Дубовик Н. С., Сидорова І. М., Сабадин В. Я.	222
ВРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ВИНОГРАДУ ЯК ОСНОВА СОРТУ Ласкавий В. М., Гетьман Н. Г.	223
СТІЙКІСТЬ СОРТІВ ВИНОГРАДУ СЕЛЕКЦІЇ ННЦ «ІВІВ ІМ. В. Є. ТАЇРОВА» ПРОТИ ГОЛОВНИХ ХВОРОБ В УМОВАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ Ласкавий В. М., Кузьменко О. Р., Гетьман Н. Г.	225
ЧАСТОТА АБЕРАЦІЙ ХРОМОСОМ НА РАННІХ СТАДІЯХ ОНТОГЕНЕЗУ ГІБРИДНИХ ПОПУЛЯЦІЙ КАРТОПЛІ Мачульський Г. М., Пінчук О. В.	227
ОЦІНКА ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ЛІНІЙ РІПАКУ ОЗИМОГО (<i>BRASSICA NAPUS</i> L.) ЗА SSR МАРКЕРАМИ Присяжнюк Л. М., Діхтяр І. О., Костенко А. В., Піскова О. В., Шляхтун І. С., Гурська В. М.	230
ХАРАКТЕРИСТИКА ЗРАЗКІВ <i>TRITICUM AESTIVUM</i> L. ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЯКОСТІ ЗЕРНА ТА ЕЛЕКТРОФОРЕТИЧНИМИ СПЕКТРАМИ ВИСОКОМОЛЕКУЛЯРНИХ ГЛЮТЕНІНІВ Радченко О. М., Сандецька Н. В., Шегеда І. М.	232
ВПЛИВ ВІТАМІНІВ НА РІСТ ТА РОЗВИТОК СОРТІВ-ДИФЕРЕНЦІАТОРІВ РАКУ КАРТОПЛІ В КУЛЬТУРІ <i>IN VITRO</i> Скорейко А. М., Андрійчук Т. О., Білик Р. М., Сафронова Т. В.	235

КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНІ, ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ СОРТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ АГРОКУЛЬТУР

НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ У КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНИХ СОРТОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ Білявська Л. Г.	238
ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ НА ВИСОТУ РОСЛИН І СТІЙКІСТЬ ДО ВИЛЯГАННЯ У СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ Войтко А. В., Вахній С. П., Качан Л. М.	240
THE EFFECT OF THE BIOPREPARATION ON THE PATHOGENIC MYCOBIOME OF THE RHIZOSPHERE OF SOYBEANS Navyriuk L., Beznosko I., Kichigina O.	242
ОСОБЛИВОСТІ СОРТОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ НУТУ Дробіт О. С., Влашук А. М., Дробіт М. В.	244
ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ ТА МІКРОДОБРИВ НА ПЛОЩУ ЛИСТКОВОЇ ПОВЕРХНІ РОСЛИН КУКУРУДЗИ Засуха А. А., Вахній С. П., Козак Л. А.	246

КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНІ, ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ СОРТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ АГРОКУЛЬТУР

НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ У КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНИХ СОРТОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ

Білявська Л. Г., д. с.-г. н., професор

Полтавський державний аграрний університет МОН України,
м. Полтава, Україна

Сучасні селекційні дослідження спрямовані на поглиблення знань про успадкування кількісних і якісних ознак, стійкість до стресових чинників довкілля і використання цих знань з метою створення вихідного матеріалу для виведення високопродуктивних сортів рослин, адаптованих до певних умов вирощування.

Межі, так званого «Соевого поясу України», на тлі зміни клімату, поступово змінюється. На сьогодні, у зоні Полісся, стрімко збільшуються посівні площі та зростає врожайність культури. Активно відбувається освоєння аграріями технологій вирощування та їх оптимізація. Так, просування сої на північ відбувається лише за рахунок кліматичних факторів й значному її попиту.

Змінюються напрями, пріоритети, мета та завдання в створюванні сучасних сортів сої. Актуальними залишаються питання скоростиглості, стійкості до факторів середовища (стійкість проти хвороб, шкідників і несприятливих (стресових) факторів середовища (підвищені температури повітря, значні перепади температури, посухи, вплив пестицидів, тощо).

Клімат – це багаторічний режим погоди, характерний для окремої місцевості. Клімат разом з ґрунтами, агротехнікою та сортом є одним із головних факторів, від якого залежить успіх агровиробника. клімат – багаторічний режим погоди, характерний даній місцевості у зв'язку з її географічним положенням. Сучасні зміни характеризуються значними швидкостями та високою повторюваністю несприятливих метеорологічних процесів та явищ, що призводять до стресового стану сільськогосподарських рослин [1].

На території України втрати урожаю від несприятливих погодних умов в окремі роки можуть сягати 45–50 %, а при їх комплексної дії – 70 % і більше [2]. Глобальне змінення клімату в останні десять років підтверджується аналізом багатьох еколого-кліматичних чинників зовнішнього середовища. Тому, сумнівів з приводу суттєвого впливу змін клімату на виробництво сої вже немає. На території України, помітне потепління спостерігається з 2007 року.

Очевидно, що зміни клімату відбувалися постійно, але сучасні зміни характеризуються значними швидкостями та високою повторюваністю несприятливих метеорологічних процесів та явищ і потребують як постійного моніторингу, так і прогнозування майбутніх змін [1; 3].

Тому, чинники потепління клімату та сучасні новостворені скоростиглі сорти повинні посилювати дію один одного. Їх генетичний потенціал повинен бути вже на рівні 4–5 т/га.

Сорт є важливим чинником середовища. Розкриття потенціалу їх продуктивності вимагає розробки адаптивних складових технології вирощування для відповідних ґрунтово-кліматичних умов конкретного регіону [4]. У Полтавській області, 2016 рік був посушливим (врожай – 2,3 т/га), 2017 рік – найспекотнішим (врожай – 0,5–1,5 т/га насіння), 2018 – оптимальний, з врожайністю близько 2,5–3,0 т/га зерна. Тому, метою наших досліджень було вивчення сучасних сортів сої різних груп стиглості в умовах певного регіону, які здатні формувати стабільні та високі врожаї з відповідною якістю зерна. Об'єктами досліджень були

сортів сої різного походження. Проведення досліджень супроводжувалось спостереженнями за фазами розвитку рослин, відмінності сортів з проходження фаз розвитку, особливості росту та розвитку, строки дозрівання, продуктивність та якість насіння. Всі спостереження, обліки та аналізування в експерименті проводили за загальноприйнятими для зони вирощування сої.

Низка кліматичних і погодних індикаторів свідчить, що планета стає дедалі теплішою. Ця тенденція спостерігається й далі. Так, посушливі умови 2017 року та відсутність опадів під час фази формування бобів-дозрівання насіння вплинули на висоту рослин. Температурні рекорди оновлювалися. За останніми даними, температура повітря в Полтавській області підвищилася на 0,8–1,2 °C, а до 2030–2040 років цей показник може зрости до 2,0–2,2 °C [5]. Прогнозують підвищення температури у середньому на 1,8 до 4 °C [6].

У 2017 році більше всього зібрали сої в Полтавській (площа посіву – 208,7 тис. га), Хмельницької (211,4 тис. га) областях – 496,9 тис. т й 465,1 тис. т відповідно. Але, найбільш висока урожайність була відмічена на Закарпатті (3,68 т/га) і Херсонщині (3,61 т/га). В цілому, в Україні, в 2016-му році сою зібрали з площі більш ніж 1,8 млн га. Валовий збір склав близько 4,3 млн т за середньою врожайністю 2,3 т/га. Виробництво сої в Полтавській області в 2017 році склало 11,1% від загального об'єму в Україні. За вегетаційний період, посіви сої в 2017 році, отримали лише 150 мм замість необхідних 450 мм (дані Полтавського ГМЦ). Цей показник був удвічі менше, ніж у 2016 р. Також, цю ситуацію погіршила рекордно висока температура повітря, що сприяло в'яненню рослин сої. Також, на весні, Полтавська область потрапила під значні приморозки.

Дослідження проводили у ФГ «Грига», Полтавська область (2017–2022 рр.) Вивчали сорти та лінії сої різних українських й зарубіжних селекційних установ.

Головне, що дозрівання сортів відбувалося не одночасно.

Найкоротший вегетаційний період був 85 діб. Найдовший вегетаційний період – у сорту Апполо – 120 діб. Із досліджуваних 18 сортів – 15 належали до ранньостиглої групи. Вегетаційний період до 100 діб мали сорти Аннушка, Адамос, Авантюрин, Білявка, Антрацит, Сіверка, Рапсодія. Сорти Галі, Дені, Александрит, Аквамарин та Алмаз мали вегетаційний період 100 днів. Сорт Шарм сформував врожай за 105 діб. Сорти Агат, Максус, Апполо представляли групу середньостиглих сортів. Слід зазначити, що оригінатори сортів Агат, Максус, Апполо зазначають, що вони належать до ранньостиглої групи. Культура сої – має високу ступінь адаптивності до різних ґрунтово-кліматичних умов.

Найбільш важливим чинником для рослин сої є забезпечення наявною вологою. Так, ключовою характеристикою у сої є показник віддачі вологи. Тому, у селекційному процесі головне – спрямовання на поліпшення цього показника. І наші дослідження спрямовані на постійне створення лінії сучасних сортів, які характеризуються та відповідають наявним чинникам протягом всього вегетаційного періоду.

Важливою особливістю створених скоростиглих полтавських сортів сої – є наявність у фазі стиглості функціональне зелене стебло. Так, продовжується дозрівання зерна та процес отримання вологи з ґрунту. Ця сортова особливість сої – не загальна тенденція, а особливість сортів полтавської селекції. Але, в них є й недоліки – фермери стверджують – поки стебел зелений, збирання проводити зарано. В той же час, автор сортів стверджує, що збирання врожаю слід проводити за стиглістю насіння. За своєчасного збирання врожаю – насіння гарно виповнене, хвороби та шкідники відсутні, є незначна кількість травмованого насіння. Тому, кількість відходів за очищення насіння – є незначною. Інші результати показують зарубіжні зразки. Під час посухи (фаза формування насіння-дозрівання) відбувається втрата тургору у листків та їх передчасне всихання та опадання. Насіння, яке не отримало потрібної вологи – щупле, зморшкувате, дрібне та зеленкувате. Їх загальна кількість велика, бункерна вага перевищує врожай українських сортів. Але, вологість насіння в них вище на 5–10%. А головне – очищення цього насіння показує 30–40% відходів.

Таким чином, слід вирощувати сучасні українські сорти скоростиглої групи, які мають значний генетичний потенціал та якість насіння.

Література:

1. Паламарчук Л. В., Гнатюк Н. В., Краковська С. В. та ін. Сезонні зміни клімату в Україні в ХХІ столітті. *Наукові праці УкрНДДГМІ*. 2010. Вип. 259. С. 104–120.
2. Адаменко Т. Стихійні гідрометеорологічні явища та їх вплив на сільське господарство України. *Агроном*. 2007. № 4 (18). С. 16–19.
3. Gnatiuk N., Krakovska S., Palamarchuk L., Bilozero A. Climate change projections for Ukraine in the 21st century based on the best RCM ensembles. *Geophysical Research Abstracts*. 2013. URL: <http://meetingorganizer.copernicus.org/EGU2013/EGU2013-889-1.pdf>
4. Бабич А. О., Бабич-Побережна А. А. Селекція, виробництво, торгівля і використання сої у світі. К. : Аграрна наука. 2014. С. 128–191.
5. Клімат України / під ред. В. М. Ліпінського. 2003. Інформаційний центр «Ініціатива з питань зміни клімату». URL: <http://www.climate.org.ua/ghg/whatisgwua.html>
6. Suttle K. B., Thomsen M. A., Power M. E. Species Interactions Reverse Grassland Responses to Changing Climate. *Science*. 2007. V. 315. P. 640–642.

ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ НА ВИСОТУ РОСЛИН І СТІЙКІСТЬ ДО ВИЛЯГАННЯ У СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ

Войтко А. В., здобувач ступеня доктора філософії,

Вахній С. П., д. с.-г. н., проф.,

Качан Л. М., к. с.-г. н., доцент

Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква, Україна

Сорти пшениці м'якої ярої можуть проявляти специфічні реакції на агроєкологічні умови вирощування. Для успішного вирішення проблеми екологічної адаптивності і розкриття потенціалу продуктивності генотипу необхідно добирати сорти з оптимальною генетично-інформаційною програмою, яка б втілювала найбільшу кількість якісних ознак і властивостей та впроваджувати диференційований підхід до їх розміщення в агроєкосистемах [1].

Морфологічні особливості будови рослин відіграють вирішальну роль у стійкості їх до вилягання, а, як відомо, добрива та умови вологозабезпечення мають вирішальний вплив на морфологічні ознаки. Стебло пшениці виконує важливі біологічні функції в онтогенезі рослин. Його довжина та особливості анатомічної будови мають великий вплив на розвиток інших господарсько-біологічних ознак, у тому числі й на продуктивність рослин та якість зерна [2]. Відмінність по висоті рослин може свідчити про генетичну дивергенцію сортів. Особливості морфології та анатомії стебла визначають стійкість рослин до вилягання, а це є важливою властивістю, що забезпечує реалізацію урожайного потенціалу генотипу та попереджує втрати врожаю при збиранні [3].

Встановлено, що підвищення рівня землеробства кожні 50 років сприяло зменшенню висота рослин пшениці приблизно на 15 см. Явище широкого розповсюдження низькорослих сортів було настільки значним у вирішенні загальносвітової проблеми підвищення виробництва продуктів харчування, що його назвали «зеленою революцією» [4].

Абсолютні величини приросту надземної маси – це зовнішні показники внутрішніх процесів, які відбуваються в організмі рослин. Тому важливо за темпами приросту висоти визначати вплив того чи іншого фактору на рослину. Значною мірою інтенсивність накопичення рослинами біомаси залежить від рівня мінерального живлення [5]. При цьому слід зауважити, що підвищення продуктивності інтенсивних сортів супроводжується поступовим зниженням висоти рослин пшениці [6].